วิถีชีวิตและความเชื่อทางศาสนาของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนวัดพระคริสตประจักษ์ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Way Of Life And Religious Belief Of Thai – Vietnamese Christ Prajak Church Community In Bangsai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ภูวมินทร์ วาดเขียน* | PHUWAMIN WADKEAN

ABSTRACT

Thai-Vietnamese Christ Prajak Church Community in Bangsai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province has itself a long history in which one side of the story mentions the community facing both positive and negative impacts from Thai Government political policy consistency. However, currently Thai-Vietnamese in Christ Prajak Church Community are officially approved by Thai people and Thai government as “Thai Citizen” in which their freedom in the way of life and religious belief are granted. Throughout history, Thai-Vietnamese in Christ Prajak Church Community was bonded with Roman Catholic. The Christ Prajak Church is a community center and functions as a spiritual center to the Catholics in this community. Even though, the Thai-Vietnamese Catholics in Christ Prajak Church Community

* อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา E-mail : Phuwamin@yahoo.co.th

had reduced their orthodoxy on the religious code of conduct due to changing of the period of time, they still follow main Catholic Doctrine in their way of daily life. Moreover, the Thai-Vietnamese Catholics in Christ Prajak Church Community also preserve their ethnical identity which is found in the conducting of several religious functions. In addition, there is the praying in Vietnamese language during the Catholic Lent, Easter and the using of Vietnamese traditional coffin and language in the funeral ceremony.

Keywords: Thai Vietnamese, Christ Prajak Church, Bangsai District

บทคัดย่อ

ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ยาวนานโดยชุมชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐไทยอย่างต่อเนื่องหลายยุคสมัยซึ่งนโยบายดังกล่าวได้ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษต่อชุมชน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน รัฐไทยและคนไทยโดยทั่วไปได้ให้การยอมรับสถานภาพของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ว่าเป็น “พลเมืองไทย” มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตโดยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยมีวัดพระคริสตประจักษ์เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของคริสตชนคาทอลิกชาวชุมชน อย่างไรก็ตาม คริสตชน-คาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้ผ่อนคลายความเคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์ลงหลายเรื่องตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย แต่ยังคงปฏิบัติตามหลักคำสอนของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยัง

ได้รักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ได้อย่างเด่นชัดในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาบางพิธี กล่าวคือ ในช่วงเทศกาลมหาพรตและการสมโภชปัสกา มีการใช้ภาษาเวียดนามสวดภาวนา และในพิธีศพของคริสตชนคาทอลิกที่มีการใช้หีบศพแบบเวียดนามและภาษาเวียดนามในการประกอบพิธี

คำสำคัญ : ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม วัดพระคริสตประจักษ์ อำเภอบางไทร

บทนำ

ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามกระจายอยู่ในหลายอำเภอด้วยกันโดยมีทั้งหมด 5 ชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีวัดคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยชุมชนแรกที่ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยคือ ชุมชนวัดนักบุญยอแซฟ ตำบลสำเภาล่ม อำเภอพระนครศรีอยุธยา ชุมชนนี้เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีบรรพบุรุษส่วนหนึ่งอพยพมาจากประเทศเวียดนามตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเพื่อลี้ภัยสงครามและการเบียดเบียนทางศาสนา สำหรับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในที่อื่น ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังประกอบด้วย ชุมชนวัดพระคริสตประจักษ์ เกาะใหญ่ ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร ชุมชนวัดนักบุญยวงบัปติสตา เจ้าเจ็ด ตำบลบ้านแถว อำเภอเสนา ชุมชนวัดมารีย์สมภพ บ้านแพน ตำบลเสนา อำเภอเสนา และชุมชนวัดนักบุญเทเรซา หน้าโคก ตำบลหน้าโคก อำเภอผักไห่ ชุมชนเหล่านี้เป็นชุมชนที่มีบรรพบุรุษย้ายมาจากค่ายนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ที่ตำบลสามเสน กรุงเทพฯ ชุมชนที่บทความนี้มุ่งศึกษา คือ ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จากปัจจัยเรื่องการคมนาคมที่เมื่อวัดระยะทางทั้งทางบกและทางน้ำ ชุมชนนี้มีที่ตั้งที่อยู่ห่างจากที่ตั้งของถิ่นฐานเดิม คือ ที่ค่ายนักบุญฟรังซิสเซ-เวียร์ ตำบลสามเสน กรุงเทพฯ น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่อื่น ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ มีระยะทางห่างกันประมาณ 56 กิโลเมตรโดยคำนวณจากการเดินทางทางบก จากปัจจัยเรื่องการคมนาคมนี้ สามารถพิจารณาได้ว่าชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์สามารถติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนใน

ถิ่นฐานเดิมได้อย่างสะดวกซึ่งทำให้สามารถรักษาและดำรงอัตลักษณ์ในเรื่องวิถีชีวิตตลอดจนวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาของชาติพันธุ์แบบดั้งเดิมไว้ได้มากกว่าชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่อื่น ๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพทั่วไปของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์

สภาพโดยทั่วไปของตำบลไม้ตราซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ในปัจจุบัน มีระบบบริการพื้นฐานของรัฐที่ดี เช่น ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในตำบล มีการคมนาคมที่เป็นไปอย่างสะดวกโดยมีถนนลาดยางสายวัดท่าซุง – วัดสีกุก เข้าถึงอำเภอบางไทร เป็นถนนสายหลักเชื่อมต่อหลายตำบล และมีถนนโครงข่ายเชื่อมโยงถนนสายเศรษฐกิจระหว่างอำเภอบางไทร – จังหวัด คือ ถนนสายเสนา – สามโคก มีถนนท้องถิ่นเป็นถนนลาดยางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล และมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง และถนนดินอีกหลายสาย มีรถโดยสารประจำทางจำนวน 3 สาย ในด้านการปกครองมีหมู่บ้านอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตราจำนวน 10 หมู่บ้าน โดยประชากรในเขตพื้นที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 60 และนับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก ประมาณร้อยละ 40 (องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตรา, 2559) ซึ่งหมู่บ้านที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก มี 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 เกาะใหญ่ (บ้านใต้) และหมู่ที่ 2 บ้านหัวเกาะใหญ่ (บ้านเหนือ) ในหมู่ที่ 1 มีวัดคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก คือ วัดพระ-คริสตประจักษ์ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 โดยอาณาเขตของ 2 หมู่บ้านมีดังนี้คือ ทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 4 บ้านหัวเกาะ ซึ่งเป็นหมู่บ้านคาบเกี่ยวกับเทศบาลตำบลบางไทร ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศใต้ติดต่อกับตำบลบ้านม้า ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่ที่ 5 บ้านหัวเกาะ จากรายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2560 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่แสดงจำนวนประชากรในตำบลไม้ตราทั้งหมด 10 หมู่บ้าน พบว่า จำนวนประชากรในหมู่ที่ 1 เกาะใหญ่ มีประชากรมากเป็นอันดับที่หนึ่งในตำบล คือ มีจำนวนประชากร ชาย 240 คน หญิง

229 คน รวมประชากร 469 คน จำนวนครัวเรือน 113 หลัง และหมู่ที่ 2 บ้านหัวเกาะใหญ่ มีประชากรมากเป็นอันดับที่สาม คือ มีจำนวนประชากร ชาย 171 คน หญิง 180 คน รวมประชากร 351 คน จำนวนครัวเรือน 114 หลัง รวมจำนวนประชากรทั้ง 2 หมู่บ้านมีทั้งหมด 820 คน จำนวนครัวเรือน 227 หลัง จากจำนวนประชากรในตำบลไม้ตราทั้งหมด 2,096 คน และจำนวนครัวเรือน 561 หลัง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560) ข้อมูลสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่พอสมควรในตำบลไม้ตรา การเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่นี้เองทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตราให้ความสำคัญกับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามเป็นอย่างมากโดยพิจารณาได้จากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตรานำรูปวาดโบสถ์วัดพระคริสตประจักษ์มาไว้ตรงกึ่งกลางของ “ดวงตราสัญลักษณ์” ประจำองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งความหมายของดวงตราสัญลักษณ์ คือ วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน (องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตรา, 2561)

ประวัติชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์

ประวัติความเป็นมาของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์สามารถแบ่งเป็นช่วงเวลาได้ 3 ช่วง คือ ช่วงระยะแรกของการก่อตั้งชุมชน (พ.ศ. 2393 – พ.ศ. 2430) ช่วงสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน (พ.ศ. 2431 – พ.ศ. 2478) และช่วงชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก (พ.ศ. 2478 – ปัจจุบัน) ดังนี้

ช่วงระยะแรกของการก่อตั้งชุมชน (พ.ศ. 2393 – พ.ศ. 2430)

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2376 – พ.ศ. 2390 ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยได้ทำสงครามกับเวียดนาม (ญวน) ในช่วงเวลานี้เอง ชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกได้ถูกกวาดต้อนเป็นเชลยเข้ามาในกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมาก เนื่องจากในระยะเวลาดังกล่าวที่ประเทศเวียดนามเกิดการเบียดเบียนคริสต์ศาสนาขึ้นซึ่งตรงกับรัชสมัยพระเจ้ามินห์หม่าง (Minh Mang) และสมัยพระเจ้าเทียวตรี (Thieu Tri) ทั้งสองพระองค์ไม่โปรดคริสต์ศาสนา เนื่องจากกระแสการคุกคาม

ของอังกฤษที่มีต่ออินเดีย มลายู และพม่า ทำให้ทั้งสองพระองค์ไม่ทรงไว้วางพระราช-หฤทัยชาวต่างชาติ ดังนั้น ในสมัยของทั้งสองพระองค์ชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกและบาทหลวงชาวต่างชาติถูกประหารชีวิตเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุให้ฝรั่งเศสใช้กำลังกองทัพเข้ารุกรานเวียดนามและยังเป็นสาเหตุให้ชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกจำนวนมากต้องลี้ภัยจากเมืองต่าง ๆ ไปอยู่ในเมืองตามชายแดน ได้แก่ โจดก (Cho doc) พุทไธมาศ (Pouthaymat) เมื่อกองทัพไทยไปโจมตีเมืองเหล่านี้จึงมีเชลยชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกถูกกวาดต้อนมาเป็นจำนวนมาก (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 33) เมื่อเชลยชาวเวียดนามเข้ามาในไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณวัดส้มเกลี้ยงเหนือบ้านเขมรที่ตำบลสามเสน เพราะนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเช่นเดียวกับชาวเขมรที่เข้ามาอยู่ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ทรงใช้เงินส่วนพระองค์ซื้อที่ดินสวนแปลงใหญ่ใกล้เคียงกันพระราชทานให้เป็นที่อยู่อาศัยและพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโบสถ์หลังแรกขึ้นมีชื่อว่า “วัดแซงต์ฟรังซัวซาเวียร์” เพื่อใช้เป็นที่ประกอบศาสนกิจซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2410 เปลี่ยนมาใช้ชื่อว่า “วัดนักบุญฟรังซีสเซเวียร์” ตามชื่อของนักบุญฟรังซีสเซเวียร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวเวียดนามอยู่ในบังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ โดยชาวเวียดนามสามเสนต้องสักที่ข้อมือว่า “ญวนสวามิภักดิ์” ให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของพระยาวิเศษสงครามรามภักดีซึ่งเป็นหัวหน้าชาวเขมรที่ตำบลสามเสนและให้เข้ารับราชการสังกัด “กรมทหารปืนใหญ่” ทั้งหมด ส่วนการปกครองภายในหมู่บ้านนั้นโปรดเกล้าฯ ให้ชาวเวียดนามปกครองกันเองตามรูปแบบเดิมสมัยอยู่ในประเทศเวียดนาม คือ ใช้วิธีเลือกหัวหน้าหมู่บ้านทำหน้าที่ปกครองเรียก “นายบ้าน” มีตำแหน่งนายกอง ปลัดกรม นายหมวด นายหมู่ ปกครองลดหลั่นกันลงมาโดยอยู่ในความ-ดูแลของพระยาวิเศษสงครามรามภักดี ภายหลังมีชาวเวียดนามอพยพเข้ามาเพิ่มมากขึ้นจึงทรงแต่งตั้งหัวหน้าชาวเวียดนามปกครองรับผิดชอบโดยตรงในตำแหน่ง “พระ-ยาบรรฦาสิงหนาท” ซึ่งถือเป็นตำแหน่งสืบตระกูลนอกจากนั้นยังมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้

ตัดสินคดีความในหมู่บ้านคือคณะกรรมการอาวุโสและครูสอนคำสอนที่มุขนายกมิสซัง-คาทอลิกสยามเห็นชอบในการแต่งตั้ง ซึ่งหากคำตัดสินของผู้ตัดสินคดีความไม่เป็นที่พอใจก็จะเชิญบาทหลวงผู้ดูแลมาสมทบร่วมการพิจารณาใหม่ หากทั้งสองฝ่ายยังไม่พอใจก็จะส่งเรื่องไปให้มุขนายกมิสซังวินิจฉัยซึ่งถือเป็นคำตัดสินที่สิ้นสุดคดี หลักการดังกล่าวนี้เป็นการเริ่มต้นของการมีอำนาจของบาทหลวงในการปกครองชาวเวียดนามที่นับถือคริสต์-ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในไทยต่อมา (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2561) ในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ชุมชนชาวเวียดนามสามเสนได้ขยายตัวมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนอยู่อาศัยกันอย่างแออัด และการประกอบอาชีพของชาวเวียดนามก็ทำได้ยากลำบากขึ้น เมื่อถึงปี พ.ศ. 2393 ได้มีชาวเวียดนามชุมชนสามเสนบางส่วนอพยพย้ายถิ่นฐานมาที่บริเวณ “เกาะใหญ่” ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากต้องการหาแหล่งทำกินที่อุดมสมบูรณ์กว่าที่ชุมชนชาวเวียดนามสามเสนและอีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากในปี พ.ศ. 2392 เกิดอหิวาตกโรคระบาดในกรุงเทพฯ มีประชาชนล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงต้องอพยพหนีโรคมาหาที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ โดยเมื่อแรกอพยพมาที่เกาะใหญ่ชาวเวียดนามกลุ่มแรกได้แจวเรือจากชุมชนชาวเวียดนามสามเสนล่องขึ้นเหนือมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาจนมาถึงที่บริเวณเกาะใหญ่พบว่าเหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากยังรกร้าง ไม่มีผู้จับจองอยู่อาศัยหรือเป็นที่ทำกิน และในบริเวณนี้ ยังมีสัตว์น้ำชุมเหมาะกับการทำประมงเลี้ยงชีพประกอบกับมีซากวัดร้าง (วัดของศาสนาพุทธ) ที่พอจะใช้อาศัยเป็นที่หลับนอนได้จึงได้เลือกที่ดินบริเวณนี้ตั้งถิ่นฐาน เมื่อมาอยู่ในช่วงแรกนั้นชาวเวียดนามได้พักอาศัยอยู่ในเรือและในเวลาต่อมา จึงได้มาสร้างบ้านอยู่บนพื้นดิน (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) ซึ่งบริเวณที่ตั้งแรกที่อพยพเข้ามาอยู่นั้นเรียกว่า “คลองเก่า” ที่อยู่ห่างจากที่ตั้งวัดพระคริสต-ประจักษ์หลังปัจจุบันไปประมาณ 4 – 5 กิโลเมตร เมื่อตั้งหลักแหล่งที่ชัดเจนแล้ว ชาว-เวียดนามก็ได้ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักและในเวลาต่อมาก็ได้เลี้ยงสุกรกับต้มสุราจำหน่ายซึ่งได้กลายเป็นอาชีพสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนชาวเวียดนาม (อุดม ศานต์, 2526 : 12 และณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) ในเวลาใกล้เคียงกันก็ได้มีชาวเวียดนามจากชุมชนสามเสนอพยพตามมาสมทบอีกกลุ่มหนึ่งประมาณ 25 คน

ประกอบด้วย 10 ครอบครัว 4 ตระกูลคือ ตระกูลหยาง ตรินท์ เหวียน และเล และต่อมาก็มีญาติจากชุมชนชาวเวียดนามสามเสนย้ายตามมาอีกกลุ่มหนึ่ง ในช่วงระยะนี้ ชาวเวียดนามที่เกาะใหญ่เมื่อต้องประกอบศาสนกิจก็จะแจวเรือกลับไปทำพิธีที่วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์สามเสน (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) ในระยะต่อมาชาวเวียดนามเกาะใหญ่ได้ช่วยกันสร้างโรงสวดหลังคามุงด้วยใบจากใช้เป็นสถานที่สวดภาวนาร่วมกันและเป็นที่พักของบาทหลวงที่มาเยี่ยมเป็นครั้งคราวจากวัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์สามเสน

ช่วงสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชน (พ.ศ. 2431 – พ.ศ. 2478)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2431 บาทหลวงชาวไทยชื่อเกลแมนเต (พริ้ง) ได้ย้ายชุมชนชาวเวียดนามมาอยู่ด้านหน้าเกาะริมแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งยังมีสภาพเป็นป่ารกไม่มีบ้านเรือนผู้คนอาศัยและแม่น้ำบริเวณนี้มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์เป็นทำเลที่เหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานมากกว่าที่เดิมซึ่งเมื่อย้ายชุมชนมาในที่ตั้งใหม่นี้ก็ได้สร้างโบสถ์ขึ้นในปีเดียวกันมีชื่อว่าวัดพระยาสามองค์ (Epiphany: เอปิฟาเนีย) โดยโบสถ์หลังนี้เป็นโบสถ์ไม้ (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 49) ในรัชสมัยนี้ยังได้มีชาวเวียดนามอพยพเข้ามาในไทยอีกจำนวนหนึ่งซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้อาศัยและประกอบอาชีพภายในราชอาณาจักรและทรงพระกรุณายกเว้นเก็บเงินส่วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงมีพระราชดำริว่า พวกเวียดนามหนีร้อนมาพึ่งเย็นควรให้เก็บส่วยชาวเวียดนามบ้างเล็กน้อยเพื่อแสดงว่าชาวเวียดนามเป็นพลเมืองไทย และทรงโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า ชาวเวียดนามในราชอาณาจักรเป็น “ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน” ของพระองค์เช่นเดียวกับคนไทยและไม่ให้ถือว่าชาวเวียดนามในไทยเป็นคนต่างชาติอีกต่อไป (ผุสดี จันทวิมล, 2541 : 54, 56) อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2440 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความพยายามที่จะ “ลดอำนาจ” ของบาทหลวง เนื่องจากพระองค์ทรงตระหนักว่าบาทหลวงมีอำนาจในการปกครองชาวเวียดนามโดยตรง พระองค์จึงทรงแก้ไขปัญหาการปกครองชุมชนชาวเวียดนามสามเสนโดยพยายามลดบทบาทและอิทธิพลของบาทหลวงในการปกครองหมู่บ้าน พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่เพื่อเข้าไปบังคับใช้ด้วยการจัดทำเลขที่บ้านบัญชีรายชื่อและแผนที่ของ

หมู่บ้านเพื่อให้กระทรวงนครบาลเข้าไปปกครองดูแลได้สะดวก และทรงใช้ความพยายามในการขจัดอำนาจของฝรั่งเศสที่เข้ามามีอิทธิพลในไทยและประเทศเพื่อนบ้านในเวลานั้น โดยฝรั่งเศสพยายามเข้ามาก้าวก่ายในชุมชนชาวเวียดนามสามเสนเพื่อดึงชาวเวียดนามไปอยู่ใต้บังคับของฝรั่งเศส (งามพิศ สัตย์สงวน, 2551 : 137 – 138) อย่างไรก็ตาม ความพยายามของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการลดอำนาจบาทหลวงนั้นเกิดขึ้นหลายปีก่อนหน้าการออกพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ โดยพระองค์ทรงมีความพยายามลดอำนาจบาทหลวงในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีชุมชนชาวเวียดนามตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ทั่วทั้งราชอาณาจักร รวมถึง ชุมชนชาวเวียดนามเกาะใหญ่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระองค์ทรงใช้ข้าราชการในการดำเนินนโยบายนี้ กล่าวคือ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2435 พระยาบรรฦาสิงหนาท (เจ๊ก) จางวางกรมทหารญวนปืนใหญ่หัวหน้าผู้ปกครองชาวเวียดนามชุมชนสามเสนได้ขอพระราชทานที่นาที่ตำบลเกาะใหญ่เพื่อตั้งรกรากทำมาหากิน เนื่องจากชาวเวียดนามมีฐานะยากจน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาต เนื่องจากทรงเห็นว่าชาวเวียดนามเป็นคนที่มาจากต่างบ้านต่างเมืองมาขออยู่อาศัยและเมื่อมาอยู่ในความปกครองของพระองค์ก็ควรที่จะดูแลชาวเวียดนามเหล่านี้ให้มีที่ทำมาหากินอย่างมีความสุข พร้อมกันนี้ ทรงรับสั่งให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปเตือนพระยาบรรฦาสิงหนาทว่า ถ้าจะสร้างวัดโรมันคาทอลิกที่ใดให้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน อย่าปล่อยให้บาทหลวงไปสร้างก่อนแล้วจึงมาขอ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่า พระยาบรรฦาสิงหนาทเป็นข้าราชการที่มีความจงรักภักดีคงจะจัดการเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ,ร.ศ. 111 [พ.ศ. 2435]) แม้ว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามลดอำนาจของบาทหลวงในการปกครองชาวเวียดนาม แต่พระองค์ก็ทรงรับรองสถานะของมิสซังคาทอลิกสยามให้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจากการที่รัฐออกให้ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2452 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาโทลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย” ทำให้วัดคาทอลิกที่ตั้งกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งราชอาณาจักรในเวลานั้นได้รับพระราชทานที่ดินรวมกันจำนวนทั้งสิ้น 40,670 ไร่ โดยวัดคาทอลิกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมถึง

วัดพระยาสามองค์ ตำบลเกาะใหญ่ ได้รับพระราชทานที่ดินรวมกันจำนวนทั้งสิ้น 1,299 ไร่ (พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาทหลวงโรมันคาโทลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย ร.ศ. 128 (พ.ศ.2452), 29 สิงหาคม : 30, 32) การออกพระราชบัญญัติดังกล่าวพิจารณาได้ว่า เป็นการประกาศนโยบายการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาคริสต์ และการให้กรรมสิทธิ์ที่ดินแก่มิสซังคาทอลิกจึงเป็นการยอมรับว่า คริสต์ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยในสายตาของชนชั้นนำ (เมทินา อุธารส, 2557 : 156) นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงมีความพยายามที่จะ “หลอมรวม” คนเวียดนามให้กลายเป็นไทยโดยการปฏิบัติหน้าที่ของ “ราษฎร” เช่นเดียวกันกับคนไทย กล่าวคือ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร พ.ศ. 2448” ออกหมายเกณฑ์ให้ชาวเวียดนามที่สังกัดกรมทหารปืนใหญ่เข้ารับราชการทหารตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2561) การออกพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับได้ทำให้ชาวเวียดนามทั่วทั้งพระราชอาณาจักรได้มีฐานะเป็น “ราษฎรไทย” โดยที่ทางราชการรับรองสถานะมีเสรีภาพในการนับถือศาสนามีสิทธิในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพเช่นเดียวกับคนไทย อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกผูกพันกับบาทหลวงฝรั่งเศสของชาวเวียดนามในชุมชนคาทอลิกต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักรรวมทั้งชุมชนชาวเวียดนามวัดพระยาสามองค์ยังคงเป็นไปอย่างแนบแน่นมากกว่าชาวไทย เนื่องจากการนับถือคริสต์ศาสนาและชาวเวียดนามสามารถใช้ภาษาฝรั่งเศสสื่อสารได้ดีกว่าภาษาไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักกับมิสซังคาทอลิกยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องภายหลังการผลัดเปลี่ยนรัชกาล กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทาน “เครื่องสังเค็ด” หรือทานวัตถุที่ใช้ในงานพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ทรงพระราชทานให้กับศาสนสถาน 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ซึ่งวัดโรมันคาทอลิกที่สำคัญจะได้รับพระราชทาน “เชิงเทียน” วัดละ 1 คู่ พร้อมใบประกาศ ซึ่งวัดพระยาสามองค์ก็ได้รับพระราชทานด้วย (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) ในปี พ.ศ. 2456 ได้เกิดกรณีพิพาทเรื่องที่ดินใกล้ตำบลเกาะใหญ่ระหว่างพระ-

ยาบรรฎาสิงหนาทกับบาทหลวง กล่าวคือ พระยาบรรฎาสิงหนาทได้ขอให้ทางราชการออกโฉนดที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์ของตน แต่ได้มีบาทหลวงแสดงการคัดค้าน เนื่องจากเห็นว่าเป็นที่ดินของทางวัดพระยาสามองค์จึงได้ไปฟ้องร้องต่อศาลเมืองกรุงเก่าและต่อมาได้ฟ้องร้องต่อศาลคดีต่างประเทศที่กรุงเทพฯ คดีพิพาทระหว่างพระยาบรรฎาสิงหนาทกับบาทหลวงนี้ได้ทำให้ราชทูตฝรั่งเศสแสดงความไม่พอใจกับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของไทย และคดีนี้ยังได้รับความสนใจจนมีหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศที่จำหน่ายอยู่ในราชอาณาจักรเวลานั้นนำไปลงข่าว (หอจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2456) เหตุกรณีพิพาทนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความ “ไม่ลงรอยกัน” ระหว่างข้าราชการที่เป็นตัวแทนอำนาจของฝ่ายไทยกับบาทหลวงที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวเวียดนาม ในปีเดียวกันนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2456” และภายหลังจากการออกพระราชบัญญัตินี้ คริสตชนคาทอลิกโดยทั่วไปยกเว้นกลุ่มมิชชันนารีได้จดทะเบียนเป็นสัญชาติไทยอย่างเป็นทางการ การถือสัญชาติไทยของคริสตชนคาทอลิกมีผลให้เกิดการยอมรับจากคนไทยในระดับหนึ่ง (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ และโชติสา ขาวสนิท, 2552 : 60) ในส่วนของชาวเวียดนามในชุมชนต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักรก็ได้จดทะเบียนเป็นสัญชาติไทยทำให้สถานภาพความเป็นชาวเวียดนามได้เปลี่ยนเป็น “ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม” ในระยะต่อมา ความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักกับมิสซังคาทอลิกและชาวไทยเชื้อสายเวียดนามนั้นก็ได้มีพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2466 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานที่ดินให้กับวัดคาทอลิกเพิ่มขึ้นจากในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เดิมมีอยู่ 40,670 เพิ่มขึ้นเป็น 45,599 ไร่ 63.5 วา ซึ่งวัดคาทอลิกได้รับพระราชทานที่ดินเพิ่มขึ้นกว่า 4,929 ไร่ 63.5 วา ในส่วนของวัดคาทอลิกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เดิมมีที่ดินอยู่ 1,299 ไร่ ก็เพิ่มขึ้นเป็น 1,795 ไร่ 2 งาน 43 วา โดยเพิ่มขึ้นกว่า 496 ไร่ 2 งาน 43 วา (พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ลงวันที่ 27 สิงหาคม ร.ศ.128 (พ.ศ.2452) ว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาโทลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย พ.ศ.2466, 9 ธันวาคม : 161) ในจำนวนที่ดินที่ได้รับพระราชทานนี้ ในส่วนของวัดพระยาสามองค์คงจะได้มีที่ดินเพิ่มขึ้นด้วย ที่ดินที่วัดคาทอลิกในเขตจังหวัด

พระนครศรีอยุธยาได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ได้มีฐานะเป็น “พื้นที่ทางศาสนา” ที่ได้สร้างประโยชน์ให้กับวัดคาทอลิกและชุมชนเป็นอย่างมากในเวลาต่อมา กล่าวคือ วัดได้ให้คริสตชนคาทอลิกในชุมชน “เช่า” ที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยซึ่งวัดก็ได้รับประโยชน์จากการเก็บเงินค่าเช่า และชาวชุมชนก็ได้มีที่อยู่อาศัยโดยจ่ายค่าเช่าในอัตราที่ไม่สูงมาก

นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างราชสำนักกับมิสซังคาทอลิกจะมีพัฒนาการที่ดีแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงไว้วางพระราชหฤทัยโปรดเกล้าฯ ให้ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ชุมชนสามเสนได้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานได้เป็น “ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่” หลายคน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2561) นอกจากนั้น ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนวัดพระยาสามองค์ก็ได้รับโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นข้าราชการที่มีตำแหน่งสำคัญในท้องถิ่นหลายคน เช่น ขุนไม้ตราตรวจเขต (เด้ย) เจ้าพนักงานป่าไม้มีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการตีตราไม้ที่ผู้รับสัมปทานไม้ล่องแพซุงผ่านมาที่บริเวณตำบลไม้ตรา (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561 และสำนักงานเกษตรอำเภอบางไทร, 2561) และเมื่อมีการตรา “พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พระพุทธศักราช 2456” ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่รับราชการที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ชุมชนสามเสนหลายครอบครัวก็ได้รับพระราชทานนามสกุลอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2561) โดยชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่ได้รับพระราชทานนามสกุลนี้มีทั้งที่นับถือพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดพระยาสามองค์ได้มีการสร้างถาวรวัตถุอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2460 บาทหลวงบรัวซาต์เจ้าอาวาส พร้อมกับผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดในขณะนั้น ได้ช่วยกันสร้างและซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด ได้แก่ สร้างหอระฆัง มีการขยายโบสถ์ให้กว้างและยาวกว่าเดิม และเปลี่ยนหลังคาเป็นสังกะสีเพื่อให้มีพื้นที่เพียงพอกับจำนวนสมาชิกของชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 49 - 50)

ช่วงชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก (พ.ศ. 2478 – ปัจจุบัน)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล มีข้อมูลที่แสดงจำนวนประชากรของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระยาสามองค์ที่ก่อตั้งมาครบ 89 ปี ในปี พ.ศ. 2482 โดยมีประชากรทั้งสิ้น 788 คน ในช่วงรัชสมัยนี้ ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญหลายเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทย รวมถึง คริสตชนคาทอลิกในประเทศไทยด้วย กล่าวคือ เมื่อจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมัยแรกในปี พ.ศ. 2481 ได้ใช้แนวนโยบายชาตินิยมในการบริหารประเทศซึ่งในปีต่อมาคือ พ.ศ. 2482 รัฐบาลได้ออกประกาศนโยบาย “รัฐนิยม” ที่ต้องการ “สร้างชาติ” โดยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนชาวไทยเกิดความรัก หวงแหน ภูมิใจในชาติ และให้ประชาชนรู้จักเสียสละมีความสามัคคี ร่วมกันปรับปรุงวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เจริญทัดเทียมกับอารยประเทศ นโยบายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคริสตชนคาทอลิกทั่วประเทศ รวมถึง คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย กล่าวคือ จากประกาศรัฐนิยมของรัฐบาล 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 2, 9 และ 10 “ประกาศรัฐนิยมฉบับที่ 2 เรื่อง การป้องกันภัยที่จะบังเกิดแก่ชาติ” ได้ส่งผลกระทบต่อวัดคาทอลิกหลายแห่ง ได้แก่ วัดแม่พระบังเกิด วัดนักบุญยวงบัปติสตา และวัดนักบุญเทเรซา มีบาทหลวงชาวฝรั่งเศสปกครองอยู่ ทำให้คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่อยู่ในความปกครองของวัดคาทอลิกเหล่านี้ถูกเพ่งเล็งจากทางราชการว่าจะเป็นไส้ศึกให้แก่ฝรั่งเศสซึ่งจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ด้วยในขณะนั้น รัฐบาลกำลังปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมให้แก่ประชาชนชาวไทยเพื่อต่อต้านการขยายอิทธิพลของชาติมหาอำนาจซึ่งกำลังแผ่อิทธิพลอยู่ในดินแดนรอบข้างของไทย คือ พม่าและมลายู อยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ เวียดนาม กัมพูชา และลาวอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศส ทำให้การดำเนินชีวิตของคริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามต้องมีความระมัดระวังมากขึ้น “ประกาศรัฐนิยมฉบับที่ 9 เรื่อง ภาษาและหนังสือไทยกับหน้าที่พลเมืองดี” ส่งผลให้คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องเรียนภาษาไทยทำให้เด็กและเยาวชนไม่ได้เรียนภาษาเวียดนามอีกต่อไปและ “ประกาศรัฐนิยมฉบับที่ 10 เรื่อง การแต่งกายของ

ประชาชนชาวไทย” ทำให้คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องงดการแต่งกายด้วยชุดแบบเวียดนามเวลาไปโบสถ์หรือไปร่วมกิจกรรมในเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ สำหรับคริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนวัดพระยาสามองค์ก็ได้รับผลกระทบจากประกาศรัฐนิยมดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ คริสตชนคาทอลิกได้งดใช้ภาษาเวียดนามในการสื่อสารระหว่างกัน งดการแต่งกายด้วยชุดแบบเวียดนามและเปลี่ยนไปแต่งกายด้วยชุดแบบไทย นอกจากนั้นยังเรียนหนังสือภาษาไทย และเลิกใช้ชื่อภาษาเวียดนามโดยเปลี่ยนเป็นชื่อแบบคนไทยทั่วไป อย่างไรก็ตาม คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนวัดพระยาสามองค์ก็ได้ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามประกาศรัฐนิยมเป็นอย่างดี (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) ในช่วงปี พ.ศ. 2483 – พ.ศ. 2484 ได้มีเหตุการณ์ที่สำคัญอีกกรณีหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคริสต์ศาสนิกชนทั่วทั้งประเทศ คือ เหตุกรณีพิพาทอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสซึ่งทำให้คนไทยมองชาวคริสต์เป็นศัตรูและถูกสงสัยว่าเป็น “แนวที่ห้า” หรือเป็นไส้ศึกให้กับฝรั่งเศสที่เป็นคู่สงคราม ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์จึงถูกนิยามว่าเป็น “ศัตรูของชาติ” ถูกบังคับให้ละทิ้งความเชื่อและถูกกล่าวหาว่าเป็นต้นเหตุในการทำลายพระพุทธรูปและเผาวัดของศาสนาพุทธ (สำนักงานสารสาสน์, 2510 : 542) เหตุการณ์กรณีพิพาทได้ส่งผลกระทบต่อมิสซังคาทอลิกโดยตรง กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมตัวมิชชันนารีฝรั่งเศส 13 คน และในเวลาต่อมา มิชชันนารีเหล่านี้ก็ได้เดินทางออกนอกประเทศไทย (พุฒิพงศ์ พุฒตาลศรี, 2552 : 188) หลังจากนั้นอีกไม่นานทางราชการไทยได้ออกแถลงการณ์ชี้แจงเหตุผลเรื่องการที่มิชชันนารีฝรั่งเศสต้องเดินทางออกนอกประเทศผ่านวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยว่า มีบาทหลวงฝรั่งเศสทำการปลุกปั่นและประพฤติตนเป็นแนวที่ห้าของข้าศึก ซึ่งทางราชการก็ยังปฏิบัติด้วยอย่างดี แม้ว่าจะมีความจำเป็นต้องเชิญบางคนให้ออกไปนอกประเทศก็ได้เชิญให้ออกไปแต่โดยดีทุกราย (กรมโฆษณาการ, 2484 : 290) นอกจากมิสซังคาทอลิกจะได้รับผลกระทบจากราชการไทยแล้ว ยังได้รับผลกระทบจากกลุ่มคนไทยชาตินิยมที่ก่อตั้ง “คณะเลือดไทย” ขึ้นที่กรุงเทพฯ โดยคณะเลือดไทยอาศัยกลไกระบบราชการ เช่น ตำรวจสันติบาล ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอในการดำเนินงานซึ่งในเวลาต่อมาได้ขยายสาขาของ

กลุ่มออกไปตามจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัดทั่วประเทศ รวมถึง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ และโชติสา ขาวสนิท, 2552 : 54) คณะเลือดไทยได้ออกใบปลิวเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสและศาสนาคริสต์โดยมีข้อความที่รุนแรง เช่น *“ช่วยกันขับไล่ชนชาติที่เป็นศัตรูของเรา ให้เขานำลัทธิอันแสนอุบาทว์นี้ออกไปเสียจากแหลมทอง แล้วญาติพี่น้องของเราที่หลงงมงายอยู่ จะได้กลับมายังแนวทางเดิมที่บรรพบุรุษของเราที่ได้อุตส่าห์สร้างสมไว้เพื่อลูกหลาน”* (พุฒิพงศ์ พุฒตาลศรี, 2552 : 191) ภายหลังการประชุมของคณะเลือดไทยเพื่อหามาตรการให้ผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนาละทิ้งความเชื่อก็ได้ใช้วิธีการต่าง ๆ โดยอ้างว่ารัฐบาลสนับสนุน กล่าวคือ ในหมู่บ้านชุมชนคาทอลิกหลายแห่งนั้นได้มีการห้ามคริสตชนปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนา มีการปิดวัด รวมถึงคอยจับกุมผู้ขัดขืนแม้แต่การสวดภาวนาในครัวเรือนก็ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำ มีการรื้อโบสถ์ สำนักสังฆราช บ้านพักพระสงฆ์ โรงเรียน สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า อารามนักบวชหญิง หลังจากนั้น ที่ดินก็ถูกยึดครองโดยคณะเลือดไทย การเบียดเบียนมีความรุนแรงขึ้นถึงการ-ประทุษร้ายต่อชีวิตมีการสังหารคริสตชนคาทอลิก 7 คน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่หมู่บ้านสองคอนจังหวัดนครพนมโดยสาเหตุเกิดจากกลุ่มคริสตชนคาทอลิกปฏิเสธที่จะละทิ้งศาสนา (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ และโชติสา ขาวสนิท, 2552 : 56) คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของคณะเลือดไทยด้วยเช่นเดียวกัน รวมถึงชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระยาสามองค์ด้วย กล่าวคือ มีเจ้าหน้าที่ของทางราชการเข้ามาตรวจค้นในชุมชนเนื่องจากไม่ไว้วางใจในความจงรักภักดีต่อชาติของคริสตชนคาทอลิก เนื่องจากการนับถือศาสนาคริสต์ และมีพระสังฆราช รวมถึงบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ปกครองดูแล ความไม่ไว้วางใจของทางราชการได้ทำให้คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนวัดพระยาสามองค์ต้องเขียนจดหมาย “เข้าชื่อ” จำนวน 176 รายชื่อส่งถึงพระสังฆราชเรอเน แปรโรส์ (Rene Perros) พระสังฆราชมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ ในขณะนั้นให้ช่วยเหลือโดยคริสตชนคาทอลิกได้แสดงออกในจดหมายว่าพวกตน “เป็นคนไทย” และไม่สมัครใจที่จะอยู่ในความปกครองของบาทหลวงต่างชาติ (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2483ง) อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏหลักฐานว่าพระสังฆราชได้ให้ความ

ช่วยเหลือแก่คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนวัดพระยาสามองค์หรือไม่ ในเวลาต่อมาสถานการณ์ของสงครามได้มีแนวโน้มที่ดีขึ้นโดยได้ “พักรบ” ซึ่งเป็นการเจรจาสงบศึกในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2484 และในช่วงเวลานี้ได้มี “ประกาศกรมตำรวจเรื่องการปฏิบัติของประชาชนในบางกรณี” ชี้แจงกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสว่าเป็นการพิพาทระหว่างชาติต่อชาติ ไม่ใช่เหตุพิพาทระหว่างบุคคลต่อบุคคล *“ชาวฝรั่งเศสและชาวต่างชาติอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศไทยจึงไม่ได้เป็นปฏิปักษ์กับประเทศไทยหรือคนไทยแต่อย่างใด แต่ถ้าหากชาวฝรั่งเศสหรือชาวต่างชาติผู้ใดประพฤติตัวไม่เรียบร้อยเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศก็ต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการตามกฎหมาย”* และในประกาศยังมีคำสั่งให้ *“ระงับการเดินขบวนในทางการเมือง ระงับการใช้วาจา การตีพิมพ์หรือขีดเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือภาพที่กระทบกระเทือนต่อความสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ แม้แต่เชลยศึกซึ่งตกมาอยู่ในความคุ้มครองก็เป็นการไม่สมควรที่จะให้มีการกระทบกระเทือนเช่นกัน และระงับการเสียดสี ขู่เข็ญ หรือบังคับในเรื่องการถือศาสนา”* (กรมโฆษณาการ, 2484 : 109 – 111) ผลของการออกประกาศฉบับนี้ทำให้บรรยากาศความตรึงเครียดระหว่างชาวไทยกับชาวฝรั่งเศส และคริสต์ศาสนิกชนรวมถึงคริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในชุมชนคาทอลิกในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศในช่วงเวลานั้นคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น และท้ายที่สุด กรณีพิพาทไทยกับฝรั่งเศสสิ้นสุดลงในการเจรจาเมื่อถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2484 โดยมีการลงนามในอนุสัญญาสันติภาพ ณ กรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่น (นิภาพร รัชตพัฒนากุล, ออนไลน์) อย่างไรก็ตามกระบวนการต่อต้านคาทอลิกโดยการนำของคณะเลือดไทยได้ยุติการเคลื่อนไหวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงครามในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2487 จอมพลแปลกถูกคุมขังและนายควง อภัยวงศ์ได้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีแทน หลังจากนั้นไม่นานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ได้ประกาศนโยบายเสรีภาพในการนับถือศาสนาและพระสังฆราชเรอเน แปร์รอสได้เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยคนใหม่เพื่อขอร้องให้มีการปฏิสังขรณ์สิ่งที่ได้รับความเสียหายจากการเบียดเบียนที่ผ่านมา (ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ และโชติสา ขาวสนิท, 2552 : 56) ภายหลังเหตุการณ์กรณีพิพาทอินโดจีนเพียงไม่นานประเทศไทยก็ต้องเผชิญกับ “ภาวะสงคราม” อีกครั้งในปลายปี พ.ศ. 2484

เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาไทยได้ตกลงทำกติกาสัญญาพันธไมตรีกับญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2484 และได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาในเดือนมกราคม พ.ศ. 2485 (นิภาพร รัชตพัฒนากุล, 2561) ในช่วงสงครามมหาเอเชียบูรพาสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในสภาวะ “ข้าวยากหมากแพง” ประชาชนคนไทยทั่วทั้งประเทศมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากซึ่งคริสตชนคาทอลิกที่อาศัยอยู่ในหลายพื้นที่ของประเทศก็ได้รับผลกระทบจากสงครามเช่นเดียวกัน ในกรณีของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระยาสามองค์นั้น คริสตชนคาทอลิกมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างขัดสน มีเงินไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต ผู้ที่ประกอบอาชีพต้มสุราซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนถูกทางราชการกวดขันจับกุมเสียเงินค่าปรับ ทำให้ขาดรายได้จากการจำหน่ายสุรา (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2485ข) แม้แต่วัดพระยาสามองค์ยังต้องเรี่ยไรค่าใช้จ่ายในการบำรุงดูแลรักษาวัดจากคริสตชนคาทอลิกชาวชุมชนซึ่งเงินที่ได้ก็มีจำนวนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จึงทำให้ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ดูแลวัดในขณะนั้นต้องขอรับเงินช่วยเหลือจากพระสังฆราชสังฆมณฑลกรุงเทพฯ (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2485ก) ในช่วงภาวะสงครามนี้เอง ได้มีการอพยพย้ายถิ่นภายในชุมชนวัดพระยาสามองค์เพื่อหนีภัยสงคราม กล่าวคือ ได้มีคริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจากชุมชนสามเสน กรุงเทพฯ ชุมชนวัดพระผู้ไถ่ เสาวภา ชุมชนวัดพระคริสตประจักษ์ บ้านเล่า จังหวัดนครนายก ชุมชนวัดแม่พระปฏิสนธินิรมล จังหวัดจันทบุรี มาขออาศัยอยู่กับญาติที่ชุมชนวัดพระยาสามองค์ อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นสุดสงครามแล้ว ครอบครัวผู้ที่อพยพเข้ามาก็ได้อยู่อาศัยต่ออย่างถาวรยกเว้นครอบครัวที่อพยพมาจากชุมชนสามเสนที่อพยพกลับถิ่นฐานเดิม (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร วัดพระยาสามองค์ได้สร้างโบสถ์หลังใหม่แทนโบสถ์หลังเก่าที่มีสภาพทรุดโทรม ในปี พ.ศ. 2499 ได้มีการสร้างโบสถ์หลังใหม่โดยการดำริของบาทหลวงอัมโบรซิโอ (พ่อเตี้ย) บาทหลวงชาวไทยซึ่งได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างจากพระสังฆราชหลุยส์ โชแรง (Louis Chorin) โบสถ์หลังใหม่นี้เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนโดยอาศัยแรงงานจากชาวบ้านในชุมชน ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างโบสถ์หลังนี้ใช้เงินประมาณ 500,000 บาท หลังจากแล้ว

เสร็จ ได้มีพิธีเปิดเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 โดยพระสังฆราชหลุยส์ โซแรง มาเป็นประธานในพิธี และภรรยาของอัครราชฑูตเวียดนามประจำประเทศไทยในสมัยนั้นเป็นผู้เปิดป้ายชื่อโดยใช้ชื่อวัดใหม่แทนชื่อวัดพระยาสามองค์ว่า “วัดพระคริสตประจักษ์” (อุดมศานต์, 2526: 13 – 14) เมื่อถึงปี พ.ศ.2508 ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ก่อตั้งมาเป็นเวลา 115 ปี มีข้อมูลที่แสดงจำนวนประชากรของชุมชนโดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 530 คน (Poole, 1970 : 30) ในปี พ.ศ.2523 ได้มีเหตุการณ์สำคัญที่สร้างความปลื้มปิติให้กับคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ กล่าวคือ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเยี่ยมคริสตชนคาทอลิกที่โรงเรียนไตรราชวิทยาและที่วัดพระคริสตประจักษ์ (โรงเรียนไตรราชวิทยา, ออนไลน์) สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ทรงพระราชทานเงินให้กับวัดจำนวน 3,000 บาท และพระราชทานเงินให้กับคริสตชนคาทอลิกคนหนึ่งที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จจำนวน 1,000 บาท ด้วย (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์

ในอดีตคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสต-ประจักษ์มีวิถีการดำเนินชีวิตอยู่แต่ภายในชุมชนเท่านั้นไม่ค่อยออกมามีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากนักเนื่องจากมีความรู้สึกแปลกแยกจากชุมชนชาวไทยภายนอกทั้งในเรื่องชาติพันธุ์ และการนับถือศาสนา อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์มีสำนึกว่าตนเองเป็น “พลเมืองไทย” การที่มีเชื้อสายเวียดนามไม่ได้ทำให้มีความรู้สึกแปลกแยกอีกต่อไป นอกจากนั้นยังมีความรู้สึกจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ถูกปลูกฝังให้ “รักแผ่นดินไทยที่เป็นที่อยู่อาศัยและเคารพแผ่นดินเวียดนามที่เป็นแผ่นดินแม่”

ในปัจจุบันคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ภาษาเวียดนามที่เคยใช้สื่อสารกันในอดีตได้มีบทบาทน้อยลงเนื่องจากใช้เฉพาะในงานพิธีกรรมทางศาสนา และใช้สื่อสารเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ เรื่องการแต่งกาย ในปัจจุบันคริสตชนคาทอลิกแต่งกายตามสมัยนิยมเช่นเดียวกับชาวไทยโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม ได้มีการรื้อฟื้นการแต่งกายแบบเวียดนามในวันสำคัญของชุมชนคือ ในวันงานฉลองวัดพระคริสตประจักษ์ เรื่องอาหารการกิน ในปัจจุบันคริสตชนคาทอลิกยังคงสืบสอดอาหารแบบเวียดนามไว้หลายอย่างทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน กล่าวคือ อาหารคาว เช่น เอื๊อบ หมูหัน ต้มเค็มหมู ต้มส้ม ฯลฯ อาหารหวาน เช่น บัวลอยญวนขาวแดง ข้าวต้มมัดไต้ ข้าวเกรียบปากหม้อ ฯลฯ (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) สำหรับที่อยู่อาศัยของคริสตชนคาทอลิกในปัจจุบันมีลักษณะเช่นเดียวกับบ้านของชาวไทยโดยทั่วไป โดยบ้านที่อยู่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาจะยกใต้ถุนสูง และบ้านที่อยู่ถัดเข้ามาในแผ่นดินจะมีลักษณะแบบบ้านสองชั้น ซึ่งบ้านของคริสตชนคาทอลิกจะปลูกสร้างอยู่โดยรอบวัดพระคริสตประจักษ์ เรื่องการประกอบอาชีพในอดีตคริสตชนคาทอลิกมีอาชีพทำประมงซึ่งเป็นอาชีพที่คริสตชนคาทอลิกมีความถนัดและส่วนใหญ่ยึดเป็นอาชีพสืบทอดมาจนในช่วงหลังปริมาณสัตว์น้ำน้อยลงจึงได้เปลี่ยนอาชีพเป็นการเลี้ยงสุกร และต้มสุรา ในปัจจุบันอาชีพของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 90 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน โรงงานอุตสาหกรรม รับราชการ และร้อยละ 10 ประกอบอาชีพประมง (วิชา สุขทรัพย์, สัมภาษณ์, 2561)

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามกับวัดพระคริสตประจักษ์

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามกับวัดพระคริสตประจักษ์ซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของคริสตชนคาทอลิกชาวชุมชนเป็นไปตามหลักการตามประมวลกฎหมายพระศาสนจักรซึ่งใช้ในการปกครองและบริหารพระศาสนจักรสากลทั่วโลก รวมถึง มิสซังคาทอลิกในประเทศไทยที่ได้กำหนดให้วัด (Church) ทำหน้าที่ปกครองชุมชนคริสตชนที่ตั้งขึ้นอย่างมั่นคงภายในพระศาสนจักร

เฉพาะถิ่น โดยมีเจ้าอาวาส (Parish priest) องค์หนึ่งได้รับมอบให้ทำหน้าที่อภิบาลวัดปกครองภายใต้อำนาจของพระสังฆราชสังฆมณฑล โดยเจ้าอาวาสวัดมีอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ คือ อบรมสั่งสอนโดยการประกาศพระวาจาของพระเจ้าแก่ผู้ที่อาศัยอยู่ในวัดปกครองนั้น หน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ และหน้าที่ในการปกครอง (อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, ออนไลน์) โดยเจ้าอาวาสวัดพระคริสตประจักษ์องค์ปัจจุบันคือ บาทหลวงยอแซฟ สุรนันท์ กวยมงคล เข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 (อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2561) นอกจากนั้น วัดพระคริสตประจักษ์ยังมีบุคลากรที่ประกอบด้วย ซิสเตอร์ 2 คน และเจ้าหน้าที่อีก 2 คน รวมบุคลากรของวัดทั้งหมด 5 คน (วิสาข์ สุภาสืบ , สัมภาษณ์, 2561) วัดพระคริสตประจักษ์ยังได้ดำเนินงานตามที่ประมวลกฎหมายพระศาสนจักรบัญญัติไว้ คือ การจัดตั้งสภาอภิบาลวัด (Pastoral Council) ที่มีเจ้าอาวาสเป็นประธาน มีตัวแทนจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานของวัด ผู้นำชุมชนและตัวแทนจากคนในชุมชนอยู่ในสภาอภิบาลวัดซึ่งสภาอภิบาลวัดมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในการส่งเสริมกิจกรรมด้านอภิบาลของวัด (การอภิบาล หมายถึง การดูแลชีวิตฝ่ายวิญญาณของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก) โดยสภาอภิบาลมีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงให้คำปรึกษาเท่านั้นและต้องดำเนินการตามกฎเกณฑ์ที่พระสังฆราชสังฆมณฑลกำหนดไว้ (อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2561) สภาอภิบาลของวัดพระคริสตประจักษ์ชุดปัจจุบันนั้นประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 17 คน โดยตำแหน่งสมาชิกสภาอภิบาลมาจากการแต่งตั้งและตำแหน่งประธานสภาอภิบาลมาจากการเลือกของสมาชิกสภาอภิบาล ผู้ดำรงตำแหน่งประธานสภาอภิบาลของวัดพระคริสตประจักษ์นั้นมาจากสมาชิกสภาอภิบาลมิใช่บาทหลวงเจ้าอาวาสวัดแต่อย่างใด (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) นอกจากสภาอภิบาลของวัดแล้ว ยังมีคณะผู้ปฏิบัติงานของวัดที่ทำหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยคณะหลัก 7 กลุ่มด้วยกัน คือ คณะเยาวชน คณะพระเมตตา คณะพลมารีย์ คณะโคเออร์ คณะพลศีล คณะคูร์ซิลโล และกลุ่มแบ่งปันพระวาจา (วิสาข์ สุภาสืบ และณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) คณะเหล่านี้เป็นผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่แพร่ธรรมภายใต้การนำของศาสนจักร พระสังฆราชประจำท้องที่และเจ้าอาวาสวัด

วัดพระคริสตประจักษ์ได้จัดตั้งโรงเรียนไตรราชวิทยาขึ้นตามประมวลกฎหมายพระศาสนจักรที่ได้บัญญัติว่า พระศาสนจักรมีสิทธิจัดตั้งและดูแลโรงเรียน (อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, ออนไลน์) เพื่อจัดการเรียนการการสอนให้แก่บุตรหลานของคริสตชนคาทอลิกและผู้ที่ไม่ได้เป็นคริสตชนคาทอลิกทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยโรงเรียนไตรราชวิทยาตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลบ้านม้าซึ่งมีเนื้อที่คาบเกี่ยวกับตำบลไม้ตรา โรงเรียนไตรราชวิทยาเริ่มมีการก่อตั้งในสมัยบาทหลวงเกลแมนเต (โรงเรียนไตรราชวิทยา , ออนไลน์) โดยมีอาคาร 2 หลังสำหรับนักเรียนชายหลังหนึ่งและสำหรับนักเรียนหญิงหลังหนึ่งเปิดสอนวิชาหลักคำสอนทางคริสต์ศาสนาและวิชาความรู้ทั่วไปทางโลก ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง ต่อมาในปี พ.ศ. 2463 ได้จัดตั้งโรงเรียนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนราษฎร์พระยาสามองค์” เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 4 (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 50) ในช่วงระยะแรกของการก่อตั้งโรงเรียนราษฎร์พระยาสามองค์จำนวนบุคลากรและจำนวนนักเรียนยังมีไม่มาก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2470 โรงเรียนมีบุคลากรที่ประกอบด้วยครูใหญ่ 1 คน ครูน้อย 1 คน รวม 2 คน ทั้งสองคนมีสัญชาติไทย มีนักเรียนจำนวน 69 คน (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ : 2471) ในปี พ.ศ. 2475 บุคลากรของโรงเรียนประกอบด้วยครูใหญ่ 1 คน ครูรอง 1 คน รวม 2 คน ทั้งสองคนมีสัญชาติเวียดนาม มีนักเรียนจำนวน 60 คน (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ : 2475) ในปี พ.ศ. 2477 มีนักเรียนจำนวน 30 คน และในปี พ.ศ. 2481 มีนักเรียนจำนวน 62 คน เมื่อถึงปี พ.ศ. 2483 ทางโรงเรียนได้ขยายห้องเรียนเพิ่มขึ้นและจัดชั้นเรียนแบบสหศึกษาเพื่อประหยัดห้องเรียนและครูผู้สอน พร้อมกับเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “โรงเรียนประสิทธิ์สิริศึกษา” เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายรัฐนิยมของรัฐบาลในสมัยจอมพลแปลกพิบูลสงคราม ต่อมาในปี พ.ศ. 2484 ทางราชการได้สั่งปิดโรงเรียน เนื่องจากกรณีพิพาทอินโดจีนจึงต้องงดการเรียนการสอนไประยะหนึ่ง นักเรียนในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ต้องไปเรียนที่โรงเรียนวัดท่าซุงซึ่งอยู่ห่างออกไปไม่ไกลมากนัก เมื่อถึงปี พ.ศ.2488 จึงได้ขออนุญาตทางราชการเปิดดำเนินการใหม่และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “โรงเรียนไตรราชวิทยา” เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่

1 – 4 พร้อมทั้งได้ปรับปรุงอาคารเรียนใหม่ และในระหว่างปี พ.ศ. 2496 – พ.ศ. 2503 ได้สร้างอาคารเรียนใหม่เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น มีห้องเรียนจำนวน 10 ห้อง และขยายชั้นเรียนปีละ 1 ชั้นเรียน จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงเวลานี้ มีจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2504 มีจำนวนนักเรียน 200 คน (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 50, 97, 117 - 118) ในปี พ.ศ. 2516 ทางโรงเรียนได้รับอนุมัติจากประมุขมิสซังโรมันคาทอลิกให้จัดสร้างอาคารเรียนซึ่งมีห้องเรียนจำนวน 20 ห้อง ห้องพักครู 1 ห้อง ห้องครูใหญ่ 1 ห้อง ในปี พ.ศ. 2524 โรงเรียนได้ขยายการเรียนการสอนในระดับก่อนประถมศึกษาจำนวน 2 ห้องเรียน (โรงเรียนไตรราชวิทยา, 2561) มีบุคลากรครูจำนวน 23 คน เป็นครูที่นับถือศาสนาคริสต์ 16 คน มีนักเรียน 505 คน เป็นนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์ 174 คน (อุดมศานต์, 2526: 17) เมื่อถึงปี พ.ศ. 2532 จำนวนนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มมากขึ้นจนอาคารเรียนหลังเดิมไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ ทางอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ จึงได้อนุมัติดำเนินการสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 3 ชั้น 18 ห้องเรียน เพื่อเป็นอาคารเรียนรองรับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา หลักสูตร 3 ปี (อนุบาล 1 – 3) และยังดำเนินการสร้างบ้านพักภคินี อาคารตึกอำนวยการ และโรงอาหาร ในระหว่างปี พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2549 เป็นช่วงที่โรงเรียนมีการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2550 ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งคือ ได้มีการสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ซึ่งเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 5 ชั้น แทนอาคารเรียนเก่าที่ทรุดโทรม (โรงรียนไตรราชวิทยา : 2561) ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) โรงเรียนไตรราชวิทยามีบุคลากรที่ประกอบด้วยครูและเจ้าหน้าที่จำนวน 75 คน และนักเรียน 1,016 คน (โรงเรียนไตรราชวิทยา, 2561) โดยบุคลากรของโรงเรียนมีจำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาคริสต์ และนักเรียนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

วัดพระคริสตประจักษ์ยังมีความสัมพันธ์กับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในฐานะที่วัดเป็น “ผู้ให้เช่า” ที่ดินโดย “ผู้เช่า” คือ คริสตชนคาทอลิกที่สร้างบ้านพักอาศัยอยู่บนที่ดินบริเวณโดยรอบวัดซึ่งที่ดินที่วัดให้เช่านั้นเป็นที่ดินที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

นอกจากนั้น ยังเป็นที่ดินที่คริสตชนคาทอลิกชาวชุมชนถือครองอยู่บางส่วนและได้อุทิศยกให้กับวัดเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยในปัจจุบัน มิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ในการเช่าที่ดินซึ่งอัตราค่าเช่าที่ดินของวัดพระคริสตประจักษ์นั้นมีการจัดเก็บในหลายอัตรา เช่น ตารางวาละ 3 บาทต่อปี (สุบิน เนื่องพลี, สัมภาษณ์, 2561) นอกจากเป็นผู้ให้เช่าที่ดินในการเป็นที่อยู่อาศัยแล้วนั้น วัดพระคริสตประจักษ์ยังมีหลักเกณฑ์ในการใช้สุสานของวัดโดยมีอัตราค่าธรรมเนียมการบรรจุศพของคริสตชนคาทอลิกอีกด้วย (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

ความเชื่อทางศาสนาของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์

ในอดีตคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้ยึดมั่นในหลักคำสอนของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ คริสตชนคาทอลิกแต่ละครัวเรือนจะมีการสวดมนต์ในช่วงเช้าและหัวค่ำ สมาชิกทุกคนในครอบครัวจะมาสวดมนต์พร้อมกันที่หน้าแท่นพระภายในบ้านเพื่อขอพรและขอบคุณพระเจ้าสำหรับการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน การไปร่วมพิธีมิสซาหรือบูชาขอบพระคุณในวันอาทิตย์และวันสำคัญทางศาสนา ความเคร่งครัดในกฎเกณฑ์ของคริสตจักร เช่น ห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ในวันศุกร์ ห้ามแต่งงานและห้ามติดต่อสมาคมกับคนที่ไม่ได้นับถือคาทอลิก ห้ามไปร่วมงานพิธีกรรมของศาสนาอื่น (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 113) นอกจากนั้น คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยังให้ความเลื่อมใสศรัทธาและเคารพต่อบาทหลวงเป็นอย่างมาก บุตรหลานของคริสตชนคาทอลิกในชุมชนถูกอบรมสั่งสอนกันมาตั้งแต่ในอดีตให้เคารพเชื่อฟังบาทหลวงและไม่ให้กระทำล่วงเกินต่อบาทหลวงในทุกกรณี อย่างไรก็ตามแม้ว่าบาทหลวงจะมีสถานะเป็นที่ “เคารพสักการะ” ของคริสตชนคาทอลิกแต่ก็ได้เกิดกรณี “ต่อต้าน” บาทหลวงเจ้าอาวาสขึ้นในปี พ.ศ. 2483 กล่าวคือ มีการกล่าวหาว่าเจ้าอาวาสประพฤติตนไม่เหมาะสม เมื่อทางสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ทราบเรื่องจึงได้มีคำสั่งย้ายเจ้าอาวาสองค์นี้ไปประจำวัดที่จังหวัดอื่น คำสั่งย้ายดังกล่าวเป็นเหตุให้คริสตชนคาทอลิกในชุมชนเกิดความเห็นที่ไม่ตรงกันโดยแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ไม่สนันสนุน

เจ้าอาวาส เนื่องจากเห็นว่าเจ้าอาวาสประพฤติตนไม่เหมาะสม และฝ่ายที่สนับสนุนเจ้าอาวาสซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ที่อุปถัมภ์วัดอยู่ในขณะนั้น (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561) ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งย้ายเจ้าอาวาสได้ไปขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการอำเภอบางไทร (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2483ก) ทางอำเภอบางไทรก็ได้รับเรื่องไว้และขุนสิริรัฐเขตต์นายอำเภอบางไทรได้ส่งหนังสือเรื่อง “ขอให้ระงับการย้ายผู้สอนศาสนาโรมันคาทอลิกวัดพระยาสามองค์” ถึงพระสังฆราชมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ โดยให้เหตุผลว่าตนเองได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บาทหลวงเจ้าอาวาสวัดพระยาสามองค์เป็นที่รักใคร่นับถือของชาวชุมชนโดยทั่วไปและยังเป็นผู้ที่มีความสนใจในการสอนและเผยแผ่ศาสนาเป็นอย่างดียิ่ง นอกจากงานทางด้านศาสนาแล้วบาทหลวงเจ้าอาวาสยังช่วยส่งเสริมงานทางด้านการศึกษาบุตรและธิดาของผู้ที่นับถือคาทอลิกในท้องที่อำเภอบางไทรเป็นพิเศษอีกด้วย จึงเห็นควรระงับการย้ายบาทหลวงเจ้าอาวาสไว้ (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2483ข) เมื่อพระสังฆราชเรอเน แปรโรส์ พระสังฆราชมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ ได้รับจดหมายจากขุนสิริรัฐเขตต์ก็ได้มีหนังสือตอบกลับยืนยันการย้ายบาทหลวงเจ้าอาวาสองค์นี้ด้วยเหตุผลว่า วัดที่จังหวัดที่ให้บาทหลวงไปประจำใหม่นั้นเป็นวัดใหญ่และมีคริสตชนคาทอลิกเป็นจำนวนมาก ทำให้มีจำนวนพระสงฆ์น้อยไม่พอทำงานจึงสมควรให้ย้ายไปช่วยทำงานที่ใหม่ (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2483ค) การที่นายอำเภอบางไทรเข้ามาเป็นตัวกลางในการเสนอขอระงับการย้ายเจ้าอาวาสต่อพระสังฆราชมิสซังโรมันคาทอลิกกรุงเทพฯ นี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์กับทางราชการก่อนเหตุการณ์พิพาทอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสซึ่งหลังจากกรณีดังกล่าวนี้ก็ไม่ปรากฏการต่อต้านบาทหลวงเจ้าอาวาสอีกจนถึงในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ความเคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์ของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้ผ่อนคลายลงหลายเรื่องตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เช่น เรื่องห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ในวันศุกร์ได้มีประกาศของบิชอปอนุญาตให้ผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนารับประทานเนื้อสัตว์ในวันศุกร์ที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2502 ได้เนื่องจากตรงกับวันปิยมหาราช และในเวลาต่อมา คริสตจักรก็อนุญาตให้คริสตชน

คาทอลิกแต่งงานกับคนต่างศาสนาได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนา (จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์, 2550 : 114) ทำให้เริ่มมีคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์แต่งงานกับคนที่นับถือศาสนาพุทธซึ่งภายหลังแต่งงานแล้วคู่สมรสที่เป็นชาวพุทธมีทั้งที่เปลี่ยนและไม่ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ นอกจากนั้น คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยังได้มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับชุมชนชาวไทยพุทธที่อยู่บริเวณโดยรอบในตำบลไม้ตรา กล่าวคือ มีการไปร่วมงานประเพณีและงานพิธีกรรมของศาสนาพุทธ ในปัจจุบัน คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยังคงปฏิบัติตามหลักคำสอนของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ในช่วงเช้าและหัวค่ำโดยสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะมาสวดมนต์พร้อมกันที่หน้าแท่นพระภายในบ้านเพื่อขอพรและขอบคุณพระเจ้าสำหรับการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน การไปร่วมพิธีมิสซาในวันอาทิตย์และวันสำคัญทางศาสนา สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์กับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนอื่น ๆ ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นเป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงในปัจจุบัน กล่าวคือ มีการปฏิบัติงานร่วมกันตามภารกิจต่าง ๆ ของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ และมีการช่วยเหลือกันในเรื่องวิถีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่เนื่องจากมีอัตลักษณ์ร่วมกันคือการเป็นชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม และนับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเหมือนกัน (วิชา สุขทรัพย์ และณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

พิธีกรรมที่สำคัญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์

คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์มีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญคือ การบูชาพระเยซูและพระแม่มารีอา โดยพิธีกรรมที่สำคัญของคริสตชนคาทอลิกชาวชุมชนทุกคนต้องปฏิบัติเหมือนกันเป็น “พิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิต” ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่หรือช่วงวัยเด็กเล็กคือการล้างบาป โดยกระทำเพราะมีความเชื่อว่าทุกคนมีบาปติดตัวมาตั้งแต่เกิด หากไม่ทำก็

ไม่สามารถผ่านไปทำศีลอื่นได้ เมื่อเริ่มโตขึ้นก็จะเริ่มทำศีลอภัยบาป ศีลแก้บาป ศีลมหาสนิท ต่อมาคือ ศีลกำลัง และเมื่อคริสตชนคาทอลิกใกล้จะเสียชีวิตจะทำศีลสุดท้ายคือ ศีลเจิมคนป่วยเพื่อให้พ้นจากบาปในวาระสุดท้ายของชีวิตและจะได้ไปอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าโดยทุกพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต รวมทั้ง การแต่งงานจะทำพิธีที่วัดพระคริสตประจักษ์

พิธีกรรมประจำสัปดาห์ของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์คือ พิธีมิสซาหรือบูชาขอบพระคุณเป็นพิธีบูชาขอบพระคุณในความเป็นหนึ่งอันเดียวกันของคริสตชนคาทอลิก โดยมีพระเยซูเป็นเครื่องบูชาไถ่บาปแทนมนุษย์อาศัยพระกายและพระโลหิตที่สละและพลีพระชนม์ชีพเพื่อมนุษย์ พิธีมิสซาของวัดพระคริสตประจักษ์จะมีเป็นประจำทุกวัน ในอดีตพิธีมิสซาจะใช้ภาษาละติน โดยมีบาทหลวงเป็นผู้นำในการประกอบพิธี แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นใช้ภาษาไทยในการประกอบพิธี สำหรับพิธีกรรมที่สำคัญในรอบปีของวัดพระคริสตประจักษ์และคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในรอบปี มีดังนี้

มกราคม ในวันเสาร์ต้นเดือน งานฉลองวัดมีพระอัครสังฆราช (*Archbishop*) พระคาร์ดินัล (Cardinal) พระสงฆ์และสัตบุรุษจากวัดคาทอลิกหลายที่มาร่วมพิธีมิสซา

กุมภาพันธ์ – มีนาคม มีงานล้างป่าช้าและพิธีเสกสุสาน เพื่อระลึกถึงผู้เสียชีวิตที่ฝังไว้ในสุสานของวัด มีการสวดภาวนาเป็นภาษาเวียดนาม

เมษายน งานวันผู้สูงอายุและพิธีการสมโภชปัสกา เป็นการเฉลิมฉลองที่สำคัญที่สุดของคริสตชนคาทอลิก ความสำคัญของพิธีนี้คือเพื่อระลึกถึงการที่พระเยซูทรงกอบกู้มนุษยชาติด้วยการรับทรมานและทรงสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขน และการกลับคืนพระชนม์ชีพ มีการละเล่นหาไข่และมอบรางวัล

มิถุนายน พิธีแห่ศีลมหาสนิทและงานวันสมโภชพระหฤทัยพระเยซูเจ้า เป็นวันที่มีความสำคัญพื้นฐานมาจากความรักแบบมนุษย์ของพระคริสตเจ้ามาจากคริสตประวัติตอนที่ทหารโรมันใช้หอกแทงพระหฤทัยของพระเยซู หลังจากที่พระองค์สิ้นพระชนม์บนกางเขน โดยน้ำและเลือดได้ไหลจากแผลของพระองค์จึงเป็นสัญลักษณ์ถึง

ศีลศักดิ์สิทธิ์ซึ่งนำพระพรจากพระหฤทัยที่เปิดอยู่ของพระเยซู ทำพิธีที่โรงเรียนโดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

สิงหาคม งานสมโภชน์พระนางมารีย์รับเกียรติเข้าสู่สวรรค์ทั้งกายและวิญญาณ มีการแห่รูปปั้นพระแม่มารีอารอบวัด และถวายช่อดอกไม้

ตุลาคม ช่วงสิ้นเดือนมีการแห่รูปปั้นพระแม่มารีอารอบวัด และถวายช่อดอกไม้เป็นการระลึกถึงพระแม่มารีอาที่มอบบทภาวนาให้

พฤศจิกายน วันศุกร์ต้นเดือน งานระลึกถึงผู้ล่วงลับ มีพิธีมิสซาอุทิศแด่ผู้ล่วงลับ

ธันวาคม งานวันสมโภชพระคริสตสมภพ (คริสต์มาส) ในคืนวันที่ 24 ธันวาคม มีกิจกรรมจับรางวัลให้กับเด็ก คืนวันที่ 31 ธันวาคม มีการสวดภาวนา เพื่อสมาโทษในสิ่งที่กระทำผิดต่อพระในช่วงปีที่ผ่านมา (วิสาข์ สุภาสืบ และณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

สำหรับพิธีกรรมของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ที่ยังคงรักษาความเชื่อดั้งเดิมและดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้อย่างเด่นชัดคือ การประกอบพิธีในงานเทศกาลมหาพรตและการสมโภชปัสกาและพิธีศพ กล่าวคือ ในช่วงวันฉลองปัสกาซึ่งเป็นวันฉลองการสิ้นพระชนม์และการกลับคืนพระชนม์-ชีพของพระเยซูคริสต์ ความสำคัญของเหตุการณ์นี้ในทางเทววิทยา (วิชาที่ตีความ ศึกษา และจัดระเบียบความจริงต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์ซึ่งพระเจ้าได้ทรงเปิดเผย และโดยอาศัยการเปิดเผยนี้เป็นหลักเกณฑ์) เรียกว่า รหัสธรรมปัสกาซึ่งคริสตจักรได้รักษาไว้ในพิธีบูชามิสซา วันฉลองปัสกาได้กำหนดตามปฏิทินยิว คือ วันที่ 14 เดือนนิซานซึ่งเป็นปฏิทินตามจันทคติ แต่หากนับตามปฏิทินสุริยคติจะไม่แน่นอนในแต่ละปี (ประมาณปลายกุมภาพันธ์ – ต้นเมษายน) การฉลองนี้เริ่มในช่วงเทศกาลมหาพรต เทศกาลมหาพรตเป็นช่วงเวลาการเตรียมตัวของคริสตชนคาทอลิก 40 วัน ก่อนวันฉลองปัสกา วันเริ่มต้นของเทศกาลนี้จะเป็นวันพุธเสมอ เรียกวันนี้ว่า วันพุธรับขี้เถ้า คริสตชนคาทอลิกจะมารับขี้เถ้าที่ได้จากการเผาใบตาล และผ่านพิธีเสกจากพระสงฆ์แล้ว ในวันนี้คริสตชนคาทอลิกจะอดอาหาร 1 มื้อ และงดกินเนื้อสัตว์เรียกว่า ถือศีลอดอาหาร และตลอดระยะเวลา 40 วัน คริสตชนคาทอลิกจะใช้ชีวิตภาวนาสำรวจตัวเอง งดความฟุ่มเฟือยต่าง ๆ สำนึกถึง

ความผิดที่ตนได้กระทำและชดเชยด้วยการใช้โทษบาป มีการสละทรัพย์สินและสิ่งของให้กับผู้ที่ขาดแคลน และเมื่อสิ้นสุดเทศกาลนี้ คริสตชนคาทอลิกก็พร้อมที่จะเข้าสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเริ่มต้นที่วันอาทิตย์ใบลานซึ่งเป็นการระลึกถึงวันที่พระเยซูคริสต์เสด็จเข้ากรุงเยรูซาเล็มอย่างกษัตริย์และชาวเยรูซาเล็มนำใบลานมาปูตามทางที่พระองค์เสด็จผ่านไป พระเยซูคริสต์ประทับอยู่ในกรุงเยรูซาเล็มจนถึงวันพฤหัสบดีซึ่งตลอดเวลาพระองค์ทรงทราบดีถึงการสิ้นพระชนม์ที่กำลังจะมาถึง ทรงถูกจับในคืนวันพฤหัสบดีและถูกตัดสินให้ประหารชีวิตโดยการตรึงกางเขน และทรงสิ้นพระชนม์ในตอนบ่าย 3 โมงของวันศุกร์ คริสตชนคาทอลิกจึงถือศีลอดอาหารอีก 1 วันในวันนี้ และเรียกวันนี้ว่า วันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ ตามวัดคาทอลิกจะจัดพิธีเดินรูปเพื่อเป็นการระลึกถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับพระเยซู (งามพิศ สัตย์สงวน, 2551 : 117 – 118) สำหรับวัดพระคริสตประจักษ์ในช่วงเทศกาลมหาพรตในทุกวันอาทิตย์จะมีพิธีเดินรูป 14 ภาค คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจะเดินไปตามรูปพระมหาทรมานของพระเยซูภายในโบสถ์แล้วสวดภาวนาโดยใช้บทสวดเดินทางกางเขนซึ่งเป็นภาษาเวียดนาม เมื่อถึงวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์คริสตชนคาทอลิกจะถือศีลอดอาหารทั้งวัน และในเวลา 15.00 น. จะมีพิธีเดินรูปภายในโบสถ์โดยใช้บทสวดเดินทางกางเขนภาษาเวียดนามและเมื่อถึงเวลา 19.00 น. จะมีพิธีเดินรูปรอบโบสถ์โดยมีการแบกเสากางเขนเดินไปรอบวัด มีการนมัสการรูปพระมหาทรมานของพระเยซู 14 ภาคที่แขวนอยู่ตามทางโดยใช้บทสวดภาษาไทย (ณรงค์ ยินดีคุณ, สัมภาษณ์, 2561)

พิธีกรรมอีกพิธีหนึ่งของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ที่ยังคงรักษาความเป็นเวียดนามไว้คือ พิธีศพ โดยมีการสวดหน้าศพที่เรียกว่า “เก้าเหล” เป็นภาษาเวียดนาม ซึ่งในอดีตจะใช้หนังสือคำสวดภาษาเวียดนามที่เป็นตัวอักษรก๊วกหงือ (Quôc Ngü) ที่พิมพ์ขึ้นที่กรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2447 เป็นคู่มือในพิธีศพ โดยใช้เรื่อยมาจนถึงก่อนปี พ.ศ. 2547 คริสตชนคาทอลิกชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในหลายชุมชนได้มีความคิดเรื่องการอนุรักษ์บทสวดภาษาเวียดนามในการประกอบพิธีกรรมเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีคณะทำงานร่วมกันระหว่างบาทหลวงชาวไทยเชื้อสายเวียดนามจากสภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทยร่วมกับปราชญ์

ชาวบ้านในหลายชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม รวมถึงชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ด้วยโดยได้ช่วยกันแปลบทสวดภาวนาจากภาษาเวียดนามเป็นภาษาไทยพร้อมทั้งอธิบายความหมายของบทสวดเพื่อให้ผู้ที่ใช้สวดได้ทราบความหมาย และจัดพิมพ์เป็นหนังสือสองเล่มออกเผยแพร่ทั่วไป คือ บทสวดงานศพหรือเก้าเหล และบทสวดเดินทางกางเขน (เฉลิม กิจมงคล, 2547 : คำนำ) หนังสือบทสวดทั้งสองเล่มนี้ได้ใช้เป็นคู่มือในการประกอบพิธีกรรมอย่างแพร่หลายในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามหลายพื้นที่ของประเทศซึ่งชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสต-ประจักษ์ก็ได้ใช้หนังสือทั้งสองเล่มนี้ด้วยเช่นเดียวกัน โดยหนังสือบทสวดงานศพหรือเก้าเหลได้ใช้ในการประกอบพิธีศพภายในชุมชนจนถึงปัจจุบัน

ในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ เมื่อมีคริสตชนคาทอลิกเสียชีวิตจะมีการตีระฆังที่วัดเรียกว่า “เดียม” เพื่อเป็นการส่งวิญญาณผู้เสียชีวิต และที่บ้านผู้เสียชีวิตจะมีการสวดบท “เก้าเหลเหยือก” เป็นภาษาเวียดนามจากนั้น ญาติจะอาบน้ำแต่งตัวให้ศพโดยไม่มีการฉีดน้ำยารักษาสภาพศพเพราะต้องการให้เป็นไปตามธรรมชาติแล้วจึงนำศพบรรจุลงในโลงเย็น หลังจากนั้น จะจัดตั้งศพไว้ที่บ้านเป็นเวลา 2 – 3 คืน และมีการสวดหน้าศพที่เรียกว่า “เก้าเหล” เป็นภาษาเวียดนามทุกคืนและในวันที่จะนำศพไปฝังก่อนจะนำศพบรรจุลงในหีบแบบเวียดนามจะมีพิธีที่เรียกว่า “เหลี่ยม” คือการใช้ผ้าผืนยาวสีขาวทำเป็นรูปกางเขนวางปูในหีบแล้วจึงนำศพลงบรรจุโดยศพจะนอนอยู่บนผ้าขาวนี้ซึ่งส่วนบนของผ้าจะพับเข้ามาปิดใบหน้าของศพ มีการสวดเป็นภาษาเวียดนามขณะบรรจุศพและญาติจะยืนอยู่รอบหีบศพเพื่อขอขมาต่อศพแล้วลูกชายคนโตของผู้เสียชีวิตจะเป็นคนเริ่มตอกตะปูปิดฝาหีบศพ หลังจากนั้น นำหีบศพขึ้นตั้งบนสังเด็ต (ชั้นวางรองใต้หีบศพ) ถ้าเป็นผู้สูงอายุจะใช้คนแบกหีบแห่ศพไปที่วัดพระคริสตประจักษ์ โดยผู้ที่แบกหีบศพจะเป็นญาติและคริสตชนคาทอลิกในชุมชนโดยญาติจะโพกศีรษะด้วยผ้าสีขาว ถ้าผู้เสียชีวิตมีอาวุโสน้อยอาจใช้รถเข็นศพแทนการแบกหีบศพขึ้นอยู่กับความต้องการของญาติ เมื่อศพมาถึงที่วัดพระคริสตประจักษ์หลังจากบาทหลวงทำพิธีในโบสถ์เสร็จสิ้น ก็จะนำศพไปยังสุสานของวัดเพื่อทำพิธีฝังศพโดยบาทหลวงเดินนำหน้าขบวนศพ ญาติของผู้เสียชีวิตเดินตามและสวดมนต์เป็นภาษาเวียดนามจนถึงหลุมฝังศพที่จัดเตรียม

ไว้แล้วจึงบรรจุหีบศพลงในหลุมเป็นอันเสร็จสิ้นพิธี เมื่อครบ 30 วัน 50 วันและ 90 วัน ของการเสียชีวิตจะมีการสวดบทเก้าเหลที่บ้านผู้เสียชีวิต สำหรับหีบศพที่ใช้ในการบรรจุศพคริสตชนคาทอลิกนั้น ชาวชุมชนจะช่วยกันต่อหีบศพขึ้นมาใหม่ทุกครั้งเมื่อมีผู้เสียชีวิต โดยหีบศพจะมีลักษณะกว้างทางด้านฝาหีบและแคบลงทางด้านฐานของหีบ การตกแต่งหีบศพจะใช้กระดาษสีเงินกับสีทองฉลุลายรอบหีบศพเรียกว่า “กระจ่าง” ที่หมายถึงดอกไม้หรือมงกุฎประดับร่างกายและในปัจจุบันมีการนำดอกไม้มาตกแต่งหีบศพอีกด้วย (ณรงค์ ยินดีคูณ, สัมภาษณ์, 2561)

บทสรุป

ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์เป็นหนึ่งในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามที่มีบรรพบุรุษอพยพย้ายถิ่นฐานจากชุมชนชาวเวียดนามสามเสน กรุงเทพฯ มาตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยที่บริเวณเกาะใหญ่ ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2393 ช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จวบถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์มีอายุกว่า 168 ปี ในปัจจุบัน สภาพโดยทั่วไปของชุมชนเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่และมีจำนวนประชากรมาก เป็นลำดับต้น ๆ ของตำบลไม้ตราและภายในชุมชนมีระบบบริการพื้นฐานของรัฐที่ดีตลอดจนมีการคมนาคมที่เป็นไปอย่างสะดวกทำให้ชาวชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ในประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ในช่วงรัชสมัยสมัยต่าง ๆ ชุมชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐไทยทั้งที่ให้คุณประโยชน์และเป็นโทษต่อชุมชน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันรัฐไทยและคนไทยโดยทั่วไปได้ให้การยอมรับสถานภาพของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ว่าเป็น “พลเมืองไทย” โดยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจน ความเชื่อทางศาสนาของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยมีวัดพระคริสตประจักษ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของคริสตชนคาทอลิกชาวชุมชน โดยมีบาทหลวงเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองและทำหน้าที่อบรมสั่งสอน คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้ให้ความเลื่อมใสศรัทธาและเคารพต่อบาทหลวงเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม ก็ได้เกิดกรณีการ “ต่อต้าน” บาทหลวงเจ้าอาวาสขึ้นครั้งหนึ่งและเป็นเพียงครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ของชุมชน นอกจากนั้น คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยังมีความสัมพันธ์กับวัดพระคริสต-ประจักษ์ในเรื่องการมีส่วนร่วมส่งเสริมกิจกรรมด้านอภิบาลของวัดพระคริสตประจักษ์ โดยผู้นำชุมชนและตัวแทนจากคนในชุมชนเป็นสมาชิกสภาอภิบาลของวัดพระคริสต-ประจักษ์ และยังมีกลุ่มผู้ปฏิบัติงานของวัดที่ทำหน้าที่ส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ อีกด้วย และในด้านการศึกษา วัดพระคริสตประจักษ์ได้จัดตั้งโรงเรียนไตรราชวิทยาขึ้นเพื่ออบรมและให้การศึกษาแก่บุตรหลานของคริสตชนคาทอลิกภายในชุมชนและคนภายนอกชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ก็ได้รับประโยชน์ในเรื่องการจัดการศึกษานี้อีกด้วย

ความเคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์ของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้ผ่อนคลายลงหลายเรื่องตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เช่น คริสตจักรได้อนุญาตให้คริสตชนคาทอลิกแต่งงานกับคนต่างศาสนาได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนมานับถือคริสต์ศาสนา ทำให้มีคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์แต่งงานกับคนที่นับถือศาสนาพุทธ ภายหลังแต่งงานแล้วคู่สมรสที่เป็นชาวพุทธมีทั้งที่เปลี่ยนและไม่ได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ นอกจากนั้นคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยังได้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนชาวไทยพุทธที่อยู่บริเวณโดยรอบในตำบลไม้ตรา กล่าวคือมีการไปร่วมงานประเพณีและงานพิธีกรรมของศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตาม คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ยังคงปฏิบัติตามหลักคำสอนของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกโดยนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การ-สวดมนต์ในช่วงเช้าและหัวค่ำ โดยสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะมาสวดมนต์พร้อมกันที่หน้าแท่นพระภายในบ้านเพื่อขอพรและขอบคุณพระเจ้าสำหรับการดำเนินชีวิตในแต่ละ

วัน การไปร่วมพิธีมิสซาในวันอาทิตย์และวันสำคัญทางศาสนา สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์กับชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามชุมชนอื่น ๆ ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นเป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันตั้งแต่ในอดีตจนมาถึงในปัจจุบัน กล่าวคือ มีการ-ปฏิบัติงานร่วมกันตามภารกิจ ต่าง ๆ ของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ และมีการช่วยเหลือกันในเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เนื่องจากมีอัตลักษณ์ร่วมกันคือ การเป็นคนไทยเชื้อสายเวียดนาม และนับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเหมือนกัน

คริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์มีการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญ คือ การบูชาพระเยซูและพระแม่มารีอา โดยพิธีกรรมที่สำคัญที่คริสตชนชาวชุมชนทุกคนต้องปฏิบัติเหมือนกันเป็น “พิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิต” ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต กล่าวคือ เริ่มต้นตั้งแต่เกิดหรือช่วงวัยเด็กเล็กคือการล้างบาป โดยมีความเชื่อว่าทุกคนมีบาปติดตัวมาตั้งแต่เกิดหากไม่ทำก็ไม่สามารถผ่านไปทำศีลอื่นได้ เมื่อเริ่มโตขึ้นก็จะเริ่มทำศีลอภัยบาป ศีลแก้บาป ศีลมหาสนิท ต่อมาคือ ศีลกำลังและเมื่อคริสตชนคาทอลิกใกล้จะเสียชีวิตจะทำศีลสุดท้าย คือ ศีลเจิมคนป่วยเพื่อให้พ้นจากบาปในวาระสุดท้ายของชีวิตและจะได้ไปอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าโดยทุกพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิตรวมทั้งพิธีแต่งงานจะทำพิธีที่วัดพระคริสตประจักษ์ สำหรับพิธีกรรมประจำสัปดาห์ของคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ คือ พิธีมิสซาหรือบูชาขอบพระคุณ นอกจากนี้ ยังมีพิธีกรรมที่สำคัญในรอบปีซึ่งในบางพิธีคริสตชนคาทอลิกชุมชนชาวไทยเชื้อสายเวียดนามวัดพระคริสตประจักษ์ได้รักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไว้ได้อย่างเด่นชัด กล่าวคือ ในช่วงเทศกาลมหาพรตและการสมโภชปัสกา มีการใช้ภาษาเวียดนามสวดภาวนา และในพิธีศพของคริสตชนคาทอลิกที่มีการใช้หีบศพแบบเวียดนามและภาษาเวียดนามในการประกอบพิธี

เอกสารอ้างอิง

กรมโฆษณาการ. (2484). **ประมวลข่าวราชการในกรณีพิพาทระหว่างประเทศไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส.** พระนคร: โรงพิมพ์พานิชศุภผล. (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงเล็กราชสีหยศ (ต.จ.) ณ เมรุวัดสระเกศ วันที่ 2 กันยายน พุทธศักราช 2484).

กระทรวงมหาดไทย, กรมการปกครอง. (2560). **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ.2560.** สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2561 จาก http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showVillageData.php?rcode=14040416&statType=1&year=60.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2551). **สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาครอบครัวญวน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์แจ่ม สุดสวาสดิ์. (2550). **ความเปลี่ยนแปลงและความสืบเนื่องในวิถีชีวิตของชุมชนชาวไทยคริสต์เชื้อสายเวียดนามในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาระหว่าง พ.ศ.2482 – 2504.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เฉลิม กิจมงคล. (ม.ป.ป.). **เดินทางกางเขน (ภาษาเวียดนาม).** ม.ป.ท.

ชัยยนต์ ประดิษฐศิลป์ และโชติสา ขาวสนิท. (2552). ธรรมวิทยาแห่งพลเมืองของคาทอลิกในกระบวนการสร้างภาวะความทันสมัยของไทย. **วารสารธรรมศาสตร์.** 28(1), 41 – 66.

นิภาพร รัชตพัฒนากุล. **สงครามมหาเอเชียบูรพากับการเมืองไทย.** สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2561 จาก wiki.kpi.ac.th/index.php?title=สงครามมหาเอเชียบูรพากับการเมืองไทย.

ประวัติวัดพระคริสตประจักษ์เกาะใหญ่. (2526). **อุดมศานต์.** 63(1), 12 – 17.

ผุสดี จันทวิมล. (2541). **เวียดนามในเมืองไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระราชบัญญัติเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลงวันที่ 27 สิงหาคม ร.ศ.128 (พ.ศ.2452) ว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาโทลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย. **ราชกิจจานุเบกษา** 40 (9 ธันวาคม 2466): 156 – 161.

พระราชบัญญัติว่าด้วยลักษณะฐานะของวัดบาดหลวงโรมันคาโทลิกในกรุงสยามตามกฎหมาย. **ราชกิจจานุเบกษา** 26 (29 สิงหาคม 2452): 17 – 32.

พุฒิพงศ์ พุฒตาลศรี. (2552). **การเผยแผ่คริสต์ศาสนาในสมัยพระสังฆราชเรอเน มารี ยอแซฟ แปร์รอส พ.ศ.2452 – 2490.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมทินา อุธารส. (2557). พัฒนาการทุนทางสังคมของคาทอลิกในสังคมไทย. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.** 22(39), 147 – 166.

โรงเรียนไตรราชวิทยา. (2561). **แบบสำรวจสถิติ ปีการศึกษา 2561.** (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

โรงเรียนไตรราชวิทยา. **ประวัติโรงเรียนไตรราชวิทยา.** สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2561 จาก http://trv.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=46.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กษ.3.1/7 กล่อง 1 เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5 กระทรวงเกษตราธิการ (พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงพระยาสุรศักดิ์มนตรี, 21 พฤศจิกายน ร.ศ.111 [พ.ศ.2435]).

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 กษ.10/4 กล่อง 1 เอกสารรัชกาลที่ 6 กระทรวงเกษตราธิการ (พระหัตถเลขากรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 25 กรกฎาคม พ.ศ.2456).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องขอความช่วยเหลือจากคณะกรมการอำเภอบางไทร กล่องที่ 000045 แฟ้มที่ 3.

ซองที่ 26. (12 ตุลาคม พ.ศ.2483) (2483ก).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องขอให้ระงับการย้ายผู้สอนศาสนาโรมันคาทอลิกวัดพระยาสามองค์ กล่องที่ 000045 แฟ้มที่ 3 ซองที่ 27. (14 ตุลาคม พ.ศ.2483) (2483ข).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องขอให้ระงับการย้ายบาทหลวง กล่องที่ 000045 แฟ้มที่ 3 ซองที่ 28. (21 ตุลาคม พ.ศ.2483) (2483ค).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องจดหมายจากสัตบุรุษวัดโรมันเกาะใหญ่ กล่องที่ 000045 แฟ้มที่ 3 ซองที่ 31. (11 พฤศจิกายน พ.ศ.2483) (2483ง).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องจดหมายนายเจริญ สุขสุศิลป์ กล่องที่ 000045 แฟ้มที่ 3 ซองที่ 45. (13 เมษายน พ.ศ.2485) (2485ก).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องจดหมายครูไง้ กล่องที่ 000045 แฟ้มที่ 3 ซองที่ 47. (26 เมษายน พ.ศ.2485) (2485ข).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องรายงานประจำปีโรงเรียนราษฎร์ กล่องที่ 000083 แฟ้มที่ 4 ซองที่ 11. (1 เมษายน พ.ศ.2471).

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. เอกสารพระสังฆราช สมัยพระสังฆราชเรอเน มารี โยเซฟ แปร์รอส พระสังฆราชแห่งโซอารา เรื่องรายงานประจำปีโรงเรียนราษฎร์ กล่องที่ 000083 แฟ้มที่ 4 ซองที่ 21. (1 เมษายน พ.ศ.2475).

สำนักงานเกษตรอำเภอบางไทร. **ข้อมูลระดับตำบล.** สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2561 จาก http://bangsai.ayutthaya.doae.go.th/tambon/tambon_18.htm.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนบ้านญวน.** สืบค้นเมื่อ 26 ตุลาคม 2561 จาก http://kanchanapisek.or.th/kp8/culture/bkk/bkk362.html.

สำนักงานสารสาสน์. (2510). **ประวัติพระศาสนจักรสากลและพระศาสนจักรในประเทศไทย.** พระนคร: โรงพิมพ์บริษัท ไทยหัตถการพิมพ์.

องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตรา. **ประวัติและตราสัญลักษณ์.** สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2561 จาก http://oldweb.maitra.go.th/default.php?modules=fckeditor&fck_id=4&view_id=55&orderby=1).

องค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตรา. (2559). **สภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2561). **ประกาศเรื่องการแต่งตั้งโยกย้ายพระสงฆ์เข้าดำรงตำแหน่งหน้าที่.** (เอกสารไม่ตีพิมพ์).

อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. **ประมวลกฎหมายพระศาสนจักร บรรพ 2 ประชากรของพระเจ้า.** มาตรา 515, 528 วรรคหนึ่งและวรรคสอง, 529, 536. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2561 จาก http://www.catholic.or.th/archive/laws/lawch3/lawch034.html.

อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. **ประมวลกฎหมายพระศาสนจักร บรรพ 3 หน้าที่การสอนของพระศาสนจักร.** มาตรา 800 วรรคหนึ่ง. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2561 จาก http://www.catholic.or.th/archive/laws/lawch14/lawch07.html.

Poole, Peter A. (1970). **The Vietnamese in Thailand: A Historical Perspective.** Ithaca: Cornell University Press.

สัมภาษณ์

ณรงค์ ยินดีคูณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). ภูวมินทร์ วาดเขียน (ผู้สัมภาษณ์) โรงเรียนไตรราชวิทยา ตำบลบ้านม้า อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, เมื่อวันที่ 20 กันยายน, 3 ตุลาคม, 23 พฤศจิกายน 2561.

วิชา สุขทรัพย์, (ผู้ให้สัมภาษณ์). ภูวมินทร์ วาดเขียน (ผู้สัมภาษณ์) ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2561.

วิสาข์ สุภาสืบ, (ผู้ให้สัมภาษณ์). ภูวมินทร์ วาดเขียน (ผู้สัมภาษณ์) วัดพระคริสตประจักษ์ ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2561.

สุบิน เนื่องพลี, (ผู้ให้สัมภาษณ์). ภูวมินทร์ วาดเขียน (ผู้สัมภาษณ์) วัดพระคริสตประจักษ์ ตำบลไม้ตรา อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2561.